

Інформаційно-аналітичні матеріали та пропозиції до проекту рекомендацій парламентських слухань «Пріоритети екологічної політики Верховної ради України на наступні 5 років»

Одеська область – приморський і прикордонний регіон України, розташований на крайньому південно-заході країни, з територією 33,4 тис. км² з населенням 2,4 млн. чоловік. Розташована на перетинанні найважливіших міжнародних водних шляхів. По території області проходять державні кордони України з Румунією і Молдовою. Довжина морського узбережжя складає 300 км. Чорне море, лікувальні грязі, мінеральні води створюють винятково високий рекреаційний потенціал Одещини. Унікальні природні комплекси, водно-болотні угіддя дельт Дунаю і Дністра мають національне і міжнародне значення.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід’ємні умови сталого економічного та соціального розвитку Одеської області.

Законом України 28.02.2019 № 2697-VIII затверджені «Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року». Цим документом визначені основні причини екологічних проблем, які характерні й для області: підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності, фізичне та моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки, неврегульована і неефективна система державного управління у сфері охорони довкілля, низьке самопізнання і недосконалість системи екологічної освіти та просвіти, незадовільний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства та незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення, недостатнє фінансування природоохоронних заходів з державного бюджету та недостатні надходження до місцевих бюджетів природоохоронних заходів.

Основні регіональні екологічні проблеми виникають через:

- забруднення атмосфери викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту;
- забруднення водних об’єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових і житлово-комунальних підприємств;
- забруднення і порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок підземних водоносних горизонтів;
- підтоплення земель та населених пунктів регіону;
- проблеми щодо поводження з відходами;
- поширення екзогенних геологічних процесів.

Основні регіональні екологічні проблеми пов’язані із:

- низькою забезпеченістю населення сільських районів якісною питною водою;
- незадовільним екологічним станом басейнів річок Дністер і Дунай, які є основними джерелами водопостачання регіону;
- скидами забруднюючих речовин у транскордонні водотоки з території Республіки Молдова, Румунії;
- незадовільним станом каналізаційних очисних споруд;

- проблемою поводження з побутовими і небезпечними відходами;
- незадовільною ситуацією Придунайських озер, озера Сасик та прилеглих територій;
- проблемою, пов'язаною з експлуатацією ЗАТ «Молдавська ДРЕС»;
- деградацією приморських рекреаційних зон;
- прогресуючим підтопленням територій;
- розповсюдженням зсувних процесів;
- високим рівнем забруднення атмосферного повітря викидами від автомобільного транспорту.

З урахуванням вищевикладеного, пропонуємо до проекту рекомендацій парламентських слухань «Пріоритети екологічної політики Верховної ради України на наступні 5 років» наступне:

1. Прийняття нових і удосконалення існуючих законодавчих актів в екологічній галузі з метою створення системних підходів до природокористування, управління і контролю.

2. Врахування в пріоритетах екологічної політики інтересів регіонів, у тому числі наступних екологічних інтересів Одеської області:

2.1. Збільшення надходжень до місцевих бюджетів від екологічного податку;

У 2019 році згідно з Бюджетним Кодексом України (далі - БКУ) екологічний податок надходить за належністю:

- 45 % до доходів загального фонду Державного бюджету України (підпункт 16¹, пункт 2, стаття 29 БКУ);

- 55 % до надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів, у тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад - 25 %, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 30 %, бюджетів міст Києва та Севастополя - 55 % (підпункт 4¹, пункт 1, стаття 69¹ БКУ).

Для вирішення проблемних питань фінансування природоохоронних потреб регіонів, з відновити фінансування спеціального фонду місцевих бюджетів на рівні 80 % екологічного податку, зокрема: до сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад - 25 %, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 55 %.

2.2. Відновлення фінансування експлуатації водогосподарських споруд Придунайських озер і захисних споруд на р. Дунай в кількості необхідній до їх нормального технічного стану за рахунок державного бюджету.

Водокористування здійснюється переважно нераціонально, зменшується об'єм придатних водних ресурсів внаслідок забруднення і виснаження. Особливо це стосується малих і середніх річок, а також Придунайських озер, які використовуються для зрошення і питного водопостачання. Значна кількість Придунайських озер належать до природно-заповідного фонду і є унікальними рекреаційними ресурсами.

Декілька років виділяється недостатньо коштів на утримання (поточний і капітальний ремонт, реконструкція) водогосподарських систем на Придунайських озерах. Внаслідок такого становища заповнення озер у весінній паводок здійснюється не в повному обсязі. У літній період на примусове поповнення водою озер кошти не виділяються.

Ці системи є державною власністю, тому згідно вимог Бюджетного кодексу України основне фінансування на функціонування водогосподарських систем повинно здійснюватися з державного бюджету, а з обласного тільки співфінансування.

2.3. Державна підтримка реконструкції комунальних очисних споруд стічних вод.

Більшість очисних споруд у незадовільному технічному стані, обладнання і технології застарілі. На їх реконструкцію і технічне переозброєння у місцевих бюджетах немає достатніх коштів.

2.4. Державна підтримка відновлення водних ресурсів басейну Куяльницького лиману.

Куяльницький лиман має унікальні лікувальні ресурси - грязі та рапу. Катастрофічне обміління водойми, зменшення глибин, збільшення солоності води призвело до ситуації загрози втрати озера і його ресурсів. Для усунення загрози до лиману з 2014 року подається морська вода по збудованому підземному трубопроводу з Одеської затоки.

Для відновлення і підтримання сприятливого гідроекологічного та санітарного стану водних ресурсів в басейні Куяльницького лиману необхідне надходження до лиману прісної води у кількості 10-15 млн. м³/рік, оптимізація водного балансу лиману.

Проект регіонального розвитку «Комплексне обстеження з розробленням інженерних рішень щодо ренатуралізації гідрологічного стану р. Великий Куяльник з метою врятування Куяльницького лиману з виготовленням проектної документації», розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 492-р включений до переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2019 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку (з співфінансуванням з обласного бюджету).

У 2020 і подальших роках доцільне передбачити державним фондом регіонального розвитку кошти для фінансування заходів зазначеного проекту, або передбачити цільові кошти в державному бюджеті.

2.5. Відновлення фінансування з державного бюджету робіт з вивезення на утилізацію/видалення непридатних пестицидів (хімічних засобів захисту рослин) та реабілітації місць їх зберігання.

З радянських часів на території Одеської області залишилось 532,818 тонн непридатних пестицидів на 66 складах у 20 районах. Їх тривале зберігання створює ситуацію значного забруднення довкілля та загрози для життя та здоров'я населення.

Через відсутність фінансування і потужностей для видалення таких відходів у попередні роки не вдалось вивезти ці відходи з території області. Орієнтовна вартість робіт складає більш 30 млн. грн.

На теперішній час дозволено вивозити ці відходи на утилізацію/видалення на іноземні підприємства, тому основне – вирішити питання виділення коштів, необхідних на виконання заходу з державного бюджету (основне фінансування) і місцевих бюджетів (співфінансування).

3. Вирішення на державному рівні екологічних проблем, пов'язаних з діяльністю Молдавської ДРЕС.

Молдавська ДРЕС розташована на території невизнаної Придністровської Молдавської республіки. Золотшляковідвал ДРЕС розташований на території

Граденицької сільської ради Біляївського району. До теперішнього часу не вирішений його статус, здійснення екологічного і земельного податків. Основне призначення Кучурганського водосховища є водоохолодження станції. Внаслідок його існування підтоплюються населені пункти Кучурган і Лиманське Роздільнянського району. Для запобігання підтопленню в комплексі з водосховищем побудовано дренажну систему, частина якої на сьогодні опинилась на території України та відповідним чином не експлуатується і не обслуговується ДРЕС. Для її експлуатації і обслуговування в місцевих територіальних громадах відсутні ресурси. Проблема не вирішується державою.

Питання потребує розгляду і остаточного вирішення на рівні держави.

Виконуючий обов'язки
директора Департаменту екології
та природних ресурсів Одеської
обласної державної адміністрації

І.В. Поліщук

Масва І.П. Бевз Ю.М. (048) 728-33-41
Кавецький Г.С. (048) 728-34-38
Акімов О.В. Інешин Ю.М. (048) 728-35-52